

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи Мудабирзода Зафарҷон Бадридин дар мавзуи «Таърихнигории таърихи водии Рашт (давраи нав, навтарин ва муосир)», барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D020300 – Таърих (6D020303 – Таърихнигорӣ, манбаъшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ) – Душанбе, 2025. – 178 с.

Мутобикати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Қайд кардан ҷоиқ аст, ки мавзуи рисолаи Мудабирзода Зафарҷон Бадридин бо унвони «Таърихнигории таърихи водии Рашт (давраи нав, навтарин ва муосир)» ва муҳтавои он барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) аз рӯи ихтисоси 6D020300 – Таърих (6D020303 – Таърихнигорӣ, манбаъшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ) мутобиқ мебошад.

Мубрами мавзуи таҳқиқот. Мавзуи интихобгардидаи диссертант аз он ҷиҳат мубрам мебошад, ки ҷаҳорҷӯбаи замони ҳодисаҳои таърихӣ дар асоси маълумоти ҳақиқ муқоиса шуда, мувофиқи хронология ба тартиби муайян дароварда мешавад, ки чунин тарзи таҳқиқот имконият медиҳад, ки баррасии ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва дигар самтҳои ҳаёти ҷомеаи минтақаи Рашт дар манбаъҳои ҳаётӣ ва адабиёти илмӣ мушоҳида карда шавад.

Мавзуи рисолаи Мудабирзода Зафарҷон Бадридин ба яке аз самтҳои муҳимми илми таърих, таърихнигорӣ ва манбаъшиносӣ бахшида шуда, он баҳри пурра ва мукамал намудани саҳифаҳои норавшани таърихи давраи нав, навтарин ва муосири водии Рашт бахшида шудааст. Чӣ тавре, ки муаллиф дуруст таъкид месозанд: “Водии Рашт аз қадим маскани аҷдодии тоҷикон буда, дорони таъриху фарҳанги пурғановат мебошад”.

Дараҷаи навгони натиҷаҳои диссертатсия. Қайд намудан ҷоиқ аст, ки рисола, дорони як қатор навгониҳо ва дастовардҳои илмӣ буда, масъалаи мазкур бори нахуст ҳамчун мавзуи мустакли таҳқиқоти илмӣ дар доираи

Дар мукаддима аҳамияти омӯзиши мавзӯ, мубрамияти он, дараҷаи таҳқиқи мавзӯи илмӣ, мақсад, вазифаҳо ва объекти таҳқиқот, асосҳои назариявӣ ва методологии он, нағзониҳои илмӣ, аҳаммияти назариявӣ ва амалии натиҷаҳои бадастдаровардашуда муайян шудаанд.

Боби якуми диссертатсия «Қаротегин дар асарҳои таърихии давраи нав» ном дошта, ба таҳлили сарчашмаҳои хаттӣ ва адабиёти илмӣ бахшида шудааст. Муаллиф эътибори худро ба таҳлили асарҳои муҳаққиқони руси охири асри XIX ва ибтидои асри XX ҷалб намудааст.

Боби дуюми диссертатсия «Ҳаракатҳои мардумӣ ва ҳаёти фарҳангии давраи тоинқилобии минтақа дар адабиёти таърихӣ» унвон дошта, дар он масъалаҳои инъикоси ҳаракатҳои мардумӣ бар зидди низоми амирӣ дар адабиёти таърихӣ, инъикоси ҳаёти фарҳангии минтақа дар таҳқиқотҳои таърихӣ сохтори артиши аморат, низоми аскарӣ, таъминоти низомӣ, таълим ва машғулияти ҳарбӣ, тақсими ҳудудӣ ва ҷойгиршавии лашкар ва ислоҳоти ҳарбӣ барои танзими лашкари мавриди пажӯҳиш қарор дода шудааст.

Боби охирини рисола бошад «Таърихнигории водии Қаротегин дар амони Шуравӣ ва давраи истиқлолият» ном дошта, дар он масъалаҳои инъикоси вазъи иҷтимоӣ ва иқтисодии вилояти Фарм дар солҳои 20-80-уми асри XX дар адабиёти Шуравӣ, таърихнигории ҳаёти иқтисодӣ ва иҷтимоии минтақаи Раит дар замони Истиқлол, таърихнигории рушди фарҳанги Раити давраи Шуравӣ ва замони истиқлол баррасӣ карда шудааст.

Хулосаи рисола аз 13 банд ва тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои тадқиқот иборат буда, чӣ тавре, ки муҳаққиқ таъкид месозад, ҷиҳати арзишнокии рисола дар он аст, ки муаллиф ба сарчашмаҳои хаттии таърихӣ ва адабиёт аз нуқтаи назари танқидӣ нигоҳ мекунад, ақида ва хулосаҳои муҳаққиқонро бе асос қабул намекунад. Оид ба ҳар масъала дар асоси таҳлил ва муқоисаи сарчашма ва адабиёт бармеояд, ки ин арзиши рисоларо боло мебардорад.

диссертатсияи номзадӣ ба таври умумӣ ва ҳамаҷониба баррасӣ ва таҳқиқ карда шудааст. Дар таҳқиқот бори аввал дар асоси сарчашмаҳои хаттӣ ва адабиёти мавҷуда дараҷаи таҳқиқи илмӣ таърихи Қаротегин чун ҷузъи муҳимми таърихи халқи тоҷик дар давраи тоҷиклобӣ муайн карда шуд, мақоми осори тадқиқотчиёни рус дар таърихнигории минтақаи Рашт мавриди таҳлил қарор ёфт, маълумоти осори муаллифони маҳаллӣ ва хотираҳои ширироқчиёни бевоситаи муборизаҳои сиёсии аввали асри XX ба доираи таҳлили таърихнигорӣ кашида шуд, саҳми муҳаққиқони Шуравӣ дар омӯзиши таърихи минтақаи Рашт муайян карда шуда, дараҷаи инъикоси таърихи минтақаи Рашти замони истиқлолияти давлатӣ дар таърихнигории замони муосир мавриди таҳлилу баррасӣ қарор ёфт.

Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсия. Таъкид кардан лозим аст, ки сатҳи асоснокӣ ва эътимоднокии натиҷаҳои диссертатсионӣ аз дақиқияти маълумот, кофӣ будани маводи таҳқиқотӣ, коркарди натиҷаҳои илмӣ диссертатсия, ҳаҷми интишорот онд ба мавзӯ ва гузарондани таҳқиқоти диссертатсионӣ иборат мебошад. Хулоса ва тавсияҳои диссертант дар заминаи таҳлили илмӣ натиҷаҳои таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавӣ пешниҳод шудаанд.

Асосҳои назариявии таҳқиқот. Асосҳои назариявии таҳқиқотро асарҳо ва маърузаҳои Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, асарҳо ва консепсияҳои илмӣ муҳаққиқони ватанӣ ва хориҷӣ, ки бевосита онд ба таърихи минтақаи Рашт пажӯҳиши гузарондаанд, санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ, ҳуҷҷатҳои бойгонӣ, нашрияҳои матбуоти даврӣ, монографияҳо ва мақолаҳои ба мавзӯ дахл доштаро дар бар мегиранд.

Сохтори диссертатсияи Мудабирзода Зафарҷон Бадридин аз муқаддима, се боб, ҳафт фасл, хулоса, номгӯи сарчашмаҳо ва адабиёти истифодашуда иборат аст.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Хулосаҳо ва тавсияҳое, ки дар рисола муҳаққиқ пешкаш мегардонад, аз лиҳози илмӣ-методологӣ асоснок шуда, бо принципҳои таҳқиқоти илми таърих мувофиқ мебошанд. Онҳо дар муқоиса бо нуқтаҳо ва хулосаҳое, ки дар соҳаи таърихнигорӣ истифода мешаванд, ҳислати навгонӣ доранд.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия аз он иборат аст, ки натиҷаҳои таҳқиқотро метавонанд, ки муҳаққиқони соҳаи таърих, сиёсатишиносӣ, муносибатҳои байналхалқӣ ҳангоми фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ ва амалӣ мавриди баҳрабардорӣ қарор диҳанд.

Маводҳои пешкашгардидаи рисоларо метавон, дар рафти навиштани асарҳои илмӣ оид ба ҚаротегинҒашт, таърихи халқи тоҷик, инчунин дар рафти тартиб додани маводи таълимӣ ба монанди дастурҳои таълимӣ, комплекси-таълимӣ методӣ истифода кард.

Наири натиҷаҳои диссертатсия дар маҷалаҳои тақризшаванда. Қайд намудан ҷоиш аст, ки дар солҳои тӯлонӣ муҳаққиқ мавзуи мазкурро тадқиқ намудааст, ки наири 14 мақолаи илмӣ, ки аз он 5 мақолаҳои дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр гардида исботи он мебошад.

Мутобиқати барасмиятдорории диссертатсия ба талаботи КОА. Диссертатсияи Мудабирзода Зафарҷон Бадриддин дар мавзуи «Таърихнигории таърихи водии Раҷат (давраи нав, навтарин ва муосир)» ба ихтисоси 6D020300 – Таърих (6D020303 – Таърихнигорӣ, манбаъшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ) аз рӯи натиҷаҳои илмӣ ва амалии бадастоварда ба талаботи Низомномаи КОА оид ба «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ҷавобгӯ мебошад.

Тадқиқот бо забони равони илмӣ ва шавқовар таълиф шудааст, ки хонандаро ба худ ҷалб менамояд. Маводҳои дар диссертатсия овардашуда барои дарки воқеии масъалаҳои мубрами сиёсӣ ва иқтисодӣ

ва иҷтимоиву фарҳангии минтақаи Раиш дар охири асри XIX ва ибтидои асри XXI имконият медиҳанд. Натиҷаҳо ва тавсияҳои рисола барои ҳалли баъзе аз масоили таърихӣ асрҳои мавриди назар муҳим аст.

Бо вуҷуди дар сатҳи баланди илмӣ таълиф гардидани диссертатсия, баъзе лаҳзаҳоро қайд кардан ҷои мебошад, ки ба инобат гирифтани он барои боз ҳам баланд бардоштани мазмуну моҳият ва арзиши илмӣ рисола имконият медиҳад:

1. На ҳама қисматҳои “Навгонии илмӣ тадқиқот” барои илмӣ таърихӣ имрӯза навгонӣ аст. Масалан: диссертант қайд менамояд, ки “мақоми осори тадқиқотчиёни рус дар таърихшигории минтақаи Раиш мавриди таҳлил қарор ёфт”. Ба илмӣ таърих маълум аст, ки ин масъала аз ҷониби муҳаққиқони тоҷик тадқиқ гардида баҳои муносиби ҳудро гирифтааст.

2. Дар диссертатсия таҳлили муқоисавӣ мушаххас кам ба назар мерасад;

3. Агар дар диссертатсия ҳаритаи таърихӣ-этнографияи ҳудуди Раиш инъикос мегардид, арзиши тадқиқот боз ҳам баланд мешуд;

4. Дар диссертатсия баъзе хатогҳои имлоӣю техникӣ ба назар мерасанд.

Бояд гуфт, ки камбудҳои зикргардида арзиши илмӣ диссертатсияро қоста намегардонад ва муаллиф метавонад ҳангоми ба нашр пешниҳод намудани монография онҳоро бартараф намояд.

Хулоса, ба таври умумӣ ҳама вазифаҳое, ки дар рисола қайд гардида, аз ҷониби диссертант бомувафаккият дар дараҷаи баланди назариявӣ иҷро гардидааст. Мазмун ва моҳияти диссертатсия ва автореферат ба ҳам мувофиқ меояд ва ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад ва муаллифи он Мудабирзода Зафарҷон Бадридин барои дарёфти дараҷаи

илмӣи доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020300 –
Таърих (6D020303 – Таърихнигорӣ, манбаъишноӣ ва методҳои
таҳқиқоти таърихӣ) сазовор мебошад.

Муқарризи расмӣ:

доктори илмҳои таърих, профессори
кафедраи таърихи халқи тоҷики
Донишгоҳи давлатии Хучанд ба
номи академик Бобоҷон Ғафуров

Турсунов Б.Р.

Имзои Б.Р. Турсуновро тасдиқ мекунам:
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд
ба номи Бобоҷон Ғафуров»

Сайдуллозода З.С.

Суроға: 735000, Ҷумҳурии Тоҷикистон, в. Сугд,
ш. Хучанд, к. Мавлонбековҳо 17, МДТ «Донишгоҳи
давлатии Хучанд ба номи Бобоҷон Ғафуров»
Тел.: + 992 928556437
E-mail: rektor@hgu.tj

«3» 09 соли 2025